

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА ЗА IX КЛАС (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА ПО РАМКОВИ УЧЕБНИ ПЛАНОВЕ

ПО ЧЛ. 12, АЛ. 2, Т. 5 – 14, Т. 16 – 18, Т. 20 – 21, Т. 23 – 24 ОТ НАРЕДБА № 4 ОТ 30 НОЕМВРИ 2015 Г. ЗА УЧЕБНИЯ ПЛАН)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по география и икономика в IX клас е насочено към придобиване на ключови компетентности чрез овладяване на знания, умения и отношения, свързани с политическата и социално-икономическата организация на обществото, регионите в света и страните в тях.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентности	Знания, умения, отношения
География на обществото	<p>Обяснява промените в съвременната политическа карта, причините за тях и основните форми на политическа организация на обществото.</p> <p>Анализира населението на света по основни демографски показатели; коментира проблеми на демографското и социалното развитие.</p> <p>Класифицира селищата по различни признаци; обяснява същността, формите и коментира последиците от урбанизацията.</p> <p>Обяснява влиянието на факторите за развитие на световното стопанство и териториалното му разположение; знае основните белези и механизми на пазарната икономика и показатели за икономическо развитие.</p> <p>Характеризира по алгоритъм структурата и териториалната организация на стопанството; коментира проблемите и съвременните тенденции в развитието им.</p>
География на континентите и страните	<p>Описва регионалната подялба на света: назовава признака за подялба и определя географското положение на съответните региони.</p> <p>Демонстрира знания за политическите промени в континентите; познава дейността на международни и регионални организации и оценява значението им.</p> <p>Характеризира по алгоритъм специфични особености на регионите в света.</p> <p>Коментира уникалното в природния, демографския и стопанския облик на страни, типични представителки на региони в света.</p>

Географска информация	<p>Идентифицира и локализира географски и икономически обекти по карта. Интерпретира географска и икономическа информация от различни източници. Генерира и представя географска и икономическа информация в различни форми.</p>
-----------------------	---

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p><i>1. Тема <u>География на обществото</u></i></p> <p>1.1. Политическа организация на обществото. Политическа карта на света</p>	<p>Сравнява основни политически системи (демократична и тоталитарна).</p> <p>Обяснява основни характеристики на държавата и органите на властта.</p> <p>Обяснява с примери основните етапи и съвременната динамика при формиране на политическата карта на света, Европа и Балканите.</p> <p>Групира страни по различни признаци (географско положение, форма на управление, държавно устройство и степен на икономическо развитие).</p>	<p>президент;</p> <p>президентска република, парламентарна република, парламентарна монархия;</p> <p>високоразвити страни,</p> <p>развиващи се страни;</p> <p>природногеографско положение,</p> <p>политикогеографско положение,</p> <p>икономогеографско положение;</p> <p>вътрешноконтинентална държава</p>
<p>1.2. Брой, разпределение и движение на населението в света</p>	<p>Анализира промените в броя и разпределението на населението.</p> <p>Характеризира движението на населението (естествено и механично движение).</p> <p>Обяснява съвременни демографски проблеми.</p> <p>Сравнява демографската ситуация (демографска криза и демографски взрив) и демографската политика в страни с различно обществено развитие.</p> <p>Коментира политики за решаване на демографския проблем.</p>	

1.3. Структура на населението в света	<p>Характеризира избрани видове структури на населението (полова, възрастова, религиозна, езикова и структура на заетостта).</p> <p>Разкрива връзката между структурата и движението на населението.</p> <p>Анализира информация за населението в света от различни източници.</p>	полово-възрастова пирамида
1.4. Селища и урбанизация	<p>Обяснява факторите за възникване и развитие на селищата.</p> <p>Познава класификацията на селищата по географско положение и по брой на населението.</p> <p>Класифицира градовете според функциите.</p> <p>Обяснява същността и особеностите на урбанизацията.</p> <p>Характеризира основните форми на урбанизацията.</p> <p>Коментира последиците от урбанизацията.</p>	субурбанизация, агломерация, мегалополис
1.5. Световно стопанство	<p>Познава същността и съвременната структура на световното стопанство.</p> <p>Обяснява влиянието на географското положение, природногеографските и социално-икономическите фактори за развитие на световното стопанство.</p> <p>Познава основните пазарни принципи и механизми.</p> <p>Разграничава стойностни и натурални показатели за икономическо развитие.</p> <p>Дефинира брутен вътрешен продукт и брутен национален продукт.</p>	сектори и отрасли; научно-технически фактор, демографски фактор
1.6. Първичен сектор. Земеделие - обща характеристика	<p>Познава същността и структурата на първичния сектор.</p> <p>Характеризира добивните отрасли.</p> <p>Посочва същността, значението, особеностите и факторите за развитие на земеделието.</p> <p>Разграничава типовете земеделие.</p>	агротехнически мероприятия; екстензивно и интензивно земеделие, продоволствен проблем

<p>1.7. Растениевъдство и животновъдство</p>	<p>Характеризира растениевъдството (зърнени култури: пшеница, царевица, ориз, технически култури: влакнодайни, маслодайни, захародайни, тонизиращи култури, цитрусови култури; овощарство, зеленчукопроизводство, лозарство) по правило. Характеризира животновъдството (говедовъдство, свиневъдство, овцевъдство, птицевъдство, бубарство) по правило. Интерпретира информация за земеделието от различни източници. Коментира продоволствения проблем.</p>	
<p>1.8. Вторичен сектор</p>	<p>Познава същността, значението и структурата на вторичния сектор. Разпознава отраслите на вторичния сектор по характерните им особености. Обяснява влиянието на факторите за развитие на отраслите от вторичния сектор. Коментира проблемите и съвременните тенденции в развитието на отраслите от вторичния сектор.</p>	
<p>1.9. Енергетика</p>	<p>Характеризира енергетиката по правило. Обяснява промените в потреблението на енергийни източници. Интерпретира информация за енергетиката от различни източници. Дискутира тенденции в развитието на енергетиката.</p>	<p>енергиен баланс, енергийна ефективност, алтернативни енергийни източници</p>
<p>1.10. Металургия, машиностроене и химическа промишленост</p>	<p>Характеризира отраслите металургия (черна и цветна металургия), машиностроене и химическа промишленост (производство на органични и неорганични продукти) по правило. Обяснява връзката между металургията и машиностроенето и значението им за социално-икономическото развитие на страните. Обяснява промените в развитието на машиностроенето. Оценява значението на химическата промишленост за решаването на глобални проблеми.</p>	<p>специализация и коопериране на производството, високотехнологични производства</p>

<p>1.11. Лека и хранително-вкусова промишленост</p>	<p>Познава същността и отрасловата структура на леката и на хранително-вкусовата промишленост. Разпознава отраслите на леката промишленост по характерните им особености. Характеризира текстилната и хранително-вкусовата промишленост по правило. Оценява социалната значимост на леката и на хранително-вкусовата промишленост. Решава географски казуси, свързани с местоустановяване на промишлено производство.</p>	
<p>1.12. Третичен сектор. Транспорт</p>	<p>Познава същността, значението и структурата на третичния сектор. Характеризира третичния сектор. Оценява социалната значимост на отраслите от третичния сектор. Характеризира отрасъл транспорт по правило. Решава географски казуси, свързани с транспорта.</p>	<p>транспортна система; транспортна инфраструктура</p>
<p>1.13. Външноикономически връзки. Търговия и туризъм</p>	<p>Познава същността и основните форми на външноикономическите връзки. Характеризира външната търговия и международния туризъм. Интерпретира информация за външноикономическите връзки от различни източници. Представя особеностите на главни туристически райони в света и туристически маршрути в тях, вкл. с помощта на информационните технологии .</p>	<p>туристически ресурси; търговски баланс, внос и износ, видове туризъм</p>
<p>1.14. Световни и регионални организации</p>	<p>Обяснява целите, дейността и структурата на ООН (ФАО, ЮНЕСКО, СТО) и на ЕС. Познава целите и дейността НАТО. Познава формите и динамиката на икономическата интеграция в ЕС (зона за свободна търговия, митнически съюз, вътрешен пазар, основни принципи: свобода на движение на стоки и услуги, работна сила и капитали). Коментира ролята на международното сътрудничество за решаване на глобални и регионални проблеми.</p>	<p>Европейски парламент, Европейска комисия, Съвет на Европейския съюз, Европейски съд</p>

	Използва/представя информация за международни организации от/в различни носители, вкл. в дигитална форма.	
2. Тема <u>География на континентите и страните</u> 2.1. Регионална география. Европейски регион	<p>Назовава регионите в света по географски признак (Европа, Азия, Северна и Южна Америка, Африка, Австралия и Океания).</p> <p>Характеризира Европейския регион по правило: географско положение, природна среда, население, стопанство, специфични проблеми.</p> <p>Характеризира избрани страни (Германия, Франция, Русия) по правило: географско положение, природна среда, население, стопанство и градове.</p> <p>Представя географските характеристики на страни от Европейския регион по избор, вкл. с помощта на информационните технологии.</p>	Съвет на Европа
2.2. Региони - Азия, Северна и Южна Америка, Африка и Австралия и Океания	<p>Характеризира регионите по правило: географско положение, природна среда, население, стопанство, специфични проблеми.</p> <p>Характеризира избрани страни в регионите: Азия (Япония, Китай, Индия), Северна и Южна Америка (САЩ, Бразилия), Африка (Република Южна Африка), Австралия и Океания (Австралийски съюз) по правило.</p> <p>Представя географските характеристики на страни в регионите по избор, вкл. с помощта на информационните технологии.</p> <p>Назовава регионални организации.</p>	АСЕАН, НАФТА

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

За нови знания	61%
За упражнения (дейности)	19%
За преговор	6%
За обобщение	6%
За контролни работи	8%

Допълнителни уточнения за конкретния учебен предмет география и икономика

Необходимо условие за постигане на целите на обучението по география и икономика в IX клас е целенасоченото въвличане на ученика в дейности за разбиране на интегративните процеси в съвременното общество и в световното стопанство, както и за изграждане на самочувствието му като активен и разумен участник в тях от позицията на отговорен, критичен и толерантен гражданин на Европа и света.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки (от устни и писмени изпитвания, от дейности)	40%
Оценки от контролни работи	30%
Оценки от други участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	30%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности
Компетентности в областта на българския език	Дефинира, описва, обяснява, сравнява, разграничава, съотнася, групира, характеризира (описва и обяснява съществени признаци и особености), анализира, коментира географски обекти, процеси и явления; изказва обобщени изводи; оценява значението на обекти, процеси, явления. Изразява мнение по географски въпроси. Дискутира географски проблеми и предлага начини за решаването им. Съставя текст по зададени параметри (обхват, обем, стил. и др.), вкл. есе. Генерира и интерпретира географска и икономическа информация от различни източници, вкл. работа с документи.
Математически компетентности и основни компетентности в природните науки и технологиите	Познава основни понятия, закономерности, процеси и явления; идентифицира и локализира географски обекти по карта. Чете географска карта и анализира различни видове графики, диаграми и други графични изображения. Сравнява, разграничава, съотнася, групира, класифицира, характеризира, анализира, коментира географски обекти, процеси и явления. Формулира рационални доказателства за изразявани на тези. Оценява значението на обекти, процеси, явления. Изразява мнение по географски въпроси. Нанася географски и други обекти в картосхема. Изработва схеми, таблици, карти. Генерира и интерпретира географска и икономическа информация от различни източници, вкл. работа със статистически материали, и предвижда в определени рамки очакван резултат.
Дигитална компетентност	Използва електронно базирани информационни източници за търсене, събиране, интерпретиране, представяне и обмен на конкретна географска и икономическа информация. Използва информационните технологии за създаване и представяне на продукти от изпълнение на конкретна задача.
Умения за учене	Упражнява самоконтрол при индивидуално и/или екипно изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел оптимизиране на собствения стил на учене и изграждане на обективна самооценка. Работи с всички елементи на учебника. Съставя план-конспект.
Социални и граждански компетентности	Изразява мнение, коментира географски въпроси. Участва в интерактивни дейности. Решава казуси и аргументира решения. Коментира и работи в екип. Наблюдава и коментира учебни/научно-популярни/документални филми.
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	Прогнозира резултати от въздействия на човека върху природата. Осъзнава необходимостта от опазване на околната среда.

Ключови компетентности	Междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	<p><u>Български език и литература:</u> Използва знания и развива умения за работа с текст, както и умения за устно и писмено изразяване по зададена тема. Подбира и извлича съществена информация от научни и от медийни (откъси от) текстове. Сравнява и анализира различни гледни точки при участие в диалог и дискусия съобразно комуникативната цел. Формулира своя гледна точка и защитава верността ѝ. Използва библиографска справка. Използва знания и развива умения за работа с терминологичен речник. Обогатява се езиковата култура с нови термини и понятия.</p>
Общуване на чужди езици	<p><u>Чужди езици:</u> Използва знания и развива чуждоезикова култура в процеса на проучване на допълнителна географска информация. Разширява и задълбочава межкултурните компетентности.</p>
Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и технологиите	<p><u>Математика:</u> Използва и развива умения за създаване на графики и интерпретация на данни. Развива и обогатява логическото и пространственото мислене. <u>Биология и здравно образование:</u> Използва и задълбочава знанията за екологични фактори. Обогатява екологичната култура в процес на осъзнаване на връзките природа – общество – стопанска дейност. <u>Химия и опазване на околната среда:</u> Разширява химико-технологичните знания за използване на природни ресурси в стопанството. <u>Физика и астрономия:</u> Обогатява знанията за приложните аспекти на физичните явления и процеси.</p>
Дигитална компетентност	<p><u>Информационни технологии:</u> Използва умения за търсене и организиране на информация и развива критично отношение към електронно базирани информационни източници. Използва и разширява умения за създаване и представяне на продукти от изпълнение на конкретна задача. Развива дигитална култура.</p>
Умения за учене	<p><u>Български език и литература, чужди езици:</u> Използва и развива умения за съставяне и използване на план-конспект, за използване на дидактическите елементи на учебника, учебни помагала и други учебни материали. <u>Информационни технологии:</u> Развива дигитална грамотност. Развива асоциативна, емоционална, визуална и двигателна памет. Осъзнава слабите страни и оптимално използва силните страни на собствения стил на учене.</p>
Социални и граждански компетентности	<p><u>Философия:</u> Използва и затвърждава понятията за население, нация, тоталитаризъм и демокрация, пазарно стопанство. Използва и разширява знанията за политическите системи в съвременния свят. Развива критическо мислене и рационална аргументация. Развива умения за работа в екип, за аргументирано вземане на решения, за решаване на проблеми. Развива нагласа за етническа и културна толерантност и диалог. <u>История и цивилизации:</u> Използва знанията, свързани с организацията на обществото - държавна територия, държавна граница, органи на властта: законодателна, изпълнителна, съдебна; форма на държавно управление: република, монархия, абсолютна монархия, теократична монархия; миграции. Развива умения за ориентиране по картата и пространствено локализиране. <u>Български език и литература:</u> Развива умение за изслушване, сравняване и оценяване на различни гледни точки при участие в диалог и в</p>

	<p>дискусия, проявява толерантност при оспорване на мнение, различно от собственото.</p> <p><u>Български език и литература, информационни технологии, технологии и предприемачество:</u> Развива умения за работа в екип.</p> <p><u>Информационни технологии:</u> Познава и спазва правилата за безопасна работа с компютър. Формира уважение към правото на интелектуална собственост.</p>
Инициативност и предприемчивост	<p><u>Технологии и предприемачество:</u> Формира и задълбочава знанията за основни икономически понятия - пазарно стопанство, пазарен механизъм, борси, държавен бюджет, агротехнически мероприятия, минерални торове, биотехнологии в ХВП, основни принципи на икономическа интеграция: свобода на движение на стоки и услуги, работна сила, капитали.</p> <p>Развива умение за решаване и рационално аргументиране на казуси, свързани с развитието и локализацията на стопанска дейност.</p> <p><u>Биология и здравно образование:</u> Подкрепя дейности, насочени към опазване на околната среда.</p>
Културна осъзнатост и творчество	<p><u>Български език и литература, чужди езици:</u> Изразява впечатления и чувства за географски обекти, настроения, мисли, както и позиция по проблеми. Формира единични понятия за културни и исторически забележителности в различни региони.</p> <p><u>Изобразително изкуство:</u> Естетически оформя графични изображения и мултимедийни продукти.</p> <p>Развива обща култура и естетически усет.</p>
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	<p><u>Биология и здравно образование:</u> Осъзнава необходимостта от опазване на околната среда.</p>